

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/2

БЕОГРАД
2019

НАШ ЈЕЗИК

ИЗДАЈЕ

ЛИНГВИСТИЧКО ДРУШТВО у БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ

БОДИЉ

Година I Свеска 1

БЕОГРАД

1932

НАШ ЈЕЗИК

L CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Ову свеску *Нашег језика* приредиле су
др Марина Николић и др Марина Спасојевић.

Рецензенти
др Марина Николић, др Владан Јовановић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа Планета принт, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н.С. Књ. 1 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/1933– (Београд, Планета принт).

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС

*Радове на с̄раницама овог броја
часописа Наш језик колеге,
п̄ријатељи и некадашњи с̄туденти
посвећују проф. др Сре̄ти Танасићу,
дописном члану АНУРС,
поводом седамдесет̄ година живото̄а
са искреним жељама за другим живото̄ом
и непрекидним с̄варалаштво̄ом*

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 2 (2019)

САДРЖАЈ

Повод

- Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави
према српскоме језику (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–7
- Библиографија радова др Срете Танасића
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 9–30

Срето Танасић у српској лингвистици

- Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима
Срете Танасића (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 31–37
- Срето Танасић против језичких манипулација
(БИЉАНА С. САМАРЦИЋ) 39–47
- Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман
трпног глаголског придева у Речнику САНУ
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) 49–57

Акцентологија и фонологија

- Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском
књижевном језику (МИЛОРАД П. ДЕШИЋ) 59–64
- О прозодијским аспектима риме у српској поезији
(ДРАГА С. ЗЕЦ) 65–75
- Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису *Наш
језик* из данашње перспективе (АЛЕКСАНДРА Р. ЛОНЧАР
РАИЧЕВИЋ, МАРИНА С. ЈАЊИЋ) 77–85
- О неким спорним рефлексима *jaīa* (САЊА М. КУЉАНИН) 87–93

Морфологија и творба речи

- О архаизмима у српском језику, посебно граматичким
(ПРЕДРАГ Ј. ПИПЕР) 95–107

Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	109–116
Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) (МИРЈАНА К. ИЛИЋ)	117–122
Статус лексеме <i>сам</i> у савременом српском језику (АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ)	123–129
Узвици у служби других врста речи у српском језику (ИВАНА В. ЛАЗИЋ-КОЊИК)	131–139
Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141–150
О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику <i>јризнање</i> : <i>јризнавање</i> , <i>јридружијење</i> : <i>јридруживање</i> и сл. у контексту актуелне политике (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	151–159
Видско парњаштво и акционалност (префикс <i>за-</i>) (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	161–168

Синтакса и семантика

О двјема спорним конструкцијама у српском језику (<i>за</i> + инфини- тив и <i>за</i> + акузатив у значењу одређивања правца кретања) (БРАНИСЛАВ М. ОСТОЈИЋ)	169–176
Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе гла- голских личних облика (РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ)	177–187
О реченицама са спојем <i>а</i> и <i>у</i> у везничкој позицији (МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ)	189–196
Синтаксичке конструкције ‘глагол + <i>ми се</i> ’ у српском језику (ДИМКА В. САВОВА)	197–204
О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику (ЉУДМИЛА В. ПОПОВИЋ)	205–220
Синтакса и семантика предикатског израза <i>јјознајти (се)</i> (ВЛАДИСЛАВА Ж. РУЖИЋ)	221–236
О предлогу <i>јјоврх</i> (ДУШКА Б. КЛИКОВАЦ)	237–258
Синтакса и семантика предлога <i>јјри</i> (ИВАНА Н. АНТОНИЋ)	259–268
О српском глаголу <i>јјријти</i> (НАДА Л. АРСЕНИЈЕВИЋ)	269–280
Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру предик- ката ‘сукобити се’ (МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ)	281–288
Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ)	289–295
О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи (ИВАНА Р. ЈОВАНОВИЋ)	297–306

Негација као језичка категорија – општи осврт (ЈЕЛЕНА Л. ПЕТКОВИЋ)	307–314
Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) (БИЉАНА Ж. МАРИЋ)	315–322
Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику (МИЈАНА Ч. КУБУРИЋ МАЦУРА)	323–334
О употреби израза <i>један/једно с другим</i> и <i>једна с другом</i> у српском језику (ИВАНА З. МИТИЋ)	335–342
Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних кон- струкција у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ)	343–351
Императив као маркер неочекиваности (ДРАГАНА М. КЕРКЕЗ) ..	353–359
Статус финалних реченица у <i>Зборницима закона и уредбених указа</i> из пете деценије 19. века (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	361–368

Лексикологија, лексикографија и терминологија

Рјечници као средство успостављања ауторитета (ДАНКО М. ШИПКА)	369–386
Слов'янска терминологија кінца ХХ – почетку ХХІ століть у діалози традиційної та електронної бібліографії (ВІКТОРИЈА Л. ІВАЩЕНКО)	387–397
Нова лексика у области туризма у савременом српском језику (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ)	399–408
Саобраћајна терминологија у савременом српском језику (ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ)	409–418
Винаверове крушке <i>крусиџуменка</i> и <i>бергамка</i> и ријеч-двјије по- водом њих (НЕЂО Г. ЈОШИЋ)	419–427
Називи за печурке у српским народним говорима (МАРИНА С. ЈУРИШИЋ, ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ)	429–439
Турцизми у 20. тому Речника САНУ (МАРИЈА С. БИНЂИЋ) ..	441–448
Прилог опису семантике придева <i>йразан</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	449–456
Једно запажање о прилогу <i>вуковски</i> у српском језику (ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ)	457–463

Стилистика

Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику (НЕНАД Б. ВУКОВИЋ)	465–471
О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману <i>На Дрини ћуџрија</i> (ГАЛИНА Г. ТЈАПКО)	473–485
Заграде у Андрићевим романима (БРАНКО Ђ. ТОШОВИЋ)	487–494

Суфикси <i>-ица</i> и <i>-ка</i> у језику Петра Кочића (ДРАГО В. ТЕШАНОВИЋ, ДРАГАНА Д. ЛАЗИЋ)	495–506
Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено- -семантичке одлике именица) (ВЕСЕЛИНА В. ЂУРКИН)	507–520
„Унутрашњост“ поетонима <i>Тигар</i> Бранка Топића (МИРЈАНА Н. СТОЈИСАВЉЕВИЋ)	521–527
(Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић (ТАЊА З. РУСИМОВИЋ)	529–540

Прагматика

О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације (БОЈАНА С. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	541–550
Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику (РАДОСЛАВА М. ТРНАВАЦ)	551–570

Дијалектологија

О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосан- ских Ера – генитив издвајања из скупине (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	571–576
Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима (МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ)	577–585
Језичке крхотине и дијалекатски речник (НЕДЕЉКО Р. БОГДАНОВИЋ)	587–593
Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика (МИОДРАГ В. ЈОВАНОВИЋ)	595–603
Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контек- сте (на примере говора Манячи) (ЕКАТЕРИНА И. ЯКУШКИНА)	605–613
Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева (МИХАЈ Н. РАДАН, МИЉАНА-РАДМИЛА М. УСКАТУ)	615–626
О акценту као прилогу очувању дијалекта (ЈОРДАНА С. МАРКОВИЋ)	627–636
Репартиција рефлекса вокалног <i>л</i> у говорима Лужнице и Пирота (ЉУБИСАВ Н. ЂИРИЋ)	637–644
Рефлекси финалног <i>л</i> у лексеми <i>заова</i> у говорима призренско- -тимочке дијалекатске зоне (АНА Р. САВИЋ-ГРУЈИЋ)	645–653
Вокалске редукције у говору Бастаса (ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА)	655–662
О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима (ЗОРАН М. СИМИЋ)	663–677

Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору (РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ)	679–685
Вербализација концепта <i>здравље</i> у тимочко-лужничким говорима (ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	687–694

Ономастика

Marginalia onomastyczne (ZUZANNA V. TOPOLINSKA)	695–698
О релационим микропонимима у Рађевини (МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	699–705
Прилог реконструкцији ојконима <i>Вогошћа</i> (ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ)	707–714

Социолингвистика

Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's <i>History of Various Slavic Peoples</i> (1823) (МОТОКИ У. НОМАЧИ)	715–725
Знање студената о ауторству наших правописа (ВЕЉКО Ж. БРБОРИЋ)	727–735
Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе (НАТАША Б. КИШ)	737–744
О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на при- меру сачуваног дела једне породичне архиве) (МИТРА М. РЕЉИЋ)	745–752

Лингвокултурологија

Сложенице са именицом <i>вода</i> у српским народним говорима и српској култури (СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ, ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ)	753–763
„Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у срп- ском језику и култури (НАТАША С. ВУЛОВИЋ)	765–772
Стереотип о Ери (ДАНИЈЕЛА С. СТАНИЋ)	773–781

Граматографија

Српско-рускословенски међуодноси у српским граматикама рускословенског језика прве половине 19. века (НАЈДА И. ИВАНОВА)	783–790
<i>Србска Грамаџика за гимназијалну младежъ Княжесѣтва Срѣје</i> Владимира Вујића (1856) (МИЛОШ Ћ. ОКУКА)	791–802

Библиографија

Преглед библиографија објављених у часопису <i>Наш језик</i> (АНА В. ГОЛУБОВИЋ)	803–811
--	---------

УДК 811.163.41'367.622.16
811.163.41'37

Оригинални научни рад
Примљен 28. новембра 2019. г.
Прихваћен 16. децембра 2019. г.

МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

О МОГУЋИМ СЕМАНТИЧКИМ ДИСТИНКЦИЈАМА
ГЛАГОЛСКИХ ИМЕНИЦА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ ПРИЗНАЊЕ :
ПРИЗНАВАЊЕ, ПРИДРУЖЕЊЕ : ПРИДРУЖИВАЊЕ И СЛ.
У КОНТЕКСТУ АКТУЕЛНЕ ПОЛИТИКЕ

Предмет рада представља могућа семантичка дистинкција између глаголских именица на *-ње* типа *признање* : *признавање*, *придружење* : *придруживање* и сл. изведених од видских парњака посматрана кроз класификацију именица на процесуалне и резултативне, као и теличност њихових мотивних глагола. Будући да се оне у језичкој пракси (медијском, политичком, правно-административном, научном дискурсу) користе синонимно, циљ је да се покаже могу ли се ту успоставити правила њихове употребе с обзиром на вид мотивног глагола и значење, или би то био само граматички конструкт.

Кључне речи: глаголске именице, глаголски вид, семантика, структурна анализа, теличност.

1. Глаголске именице на *-ње*¹ и њихов међуоднос са глаголским видом мотивних глагола у науци о српском језику представља често

* marina.spasojevic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Лингвистичка исцртавања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (бр. 178009), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ У традиционалној сербскохрватичкој граматичкој литератури (Маретић, Брабец, Стевановић, Катичић, Барић, Клајн) постоји дистинкција између термина *глаголске именице* за именице мотивисане глаголом на *-ње* и *-ће* (< *-је*), док је за именице са другим суфиксима резервисан назив *девербалне/девербалне именице* или други називи. С друге стране, има и лингвиста који користе назив *глаголске именице* за све именице које имају глаголску мотивацију и означавају радњу (попут Станојчића и

осветљавану тему. Уопштена схема да се од сваког несвршеног глагола регуларно творе глаголске именице на *-ње* и да њихова значења одговарају глаголској семантици (Белић 1933: 262) давно је коригована (Вуковић 1950: 149–154) и касније допуњавана (Терзић 1969: 47; Клајн 1998: 152–153; Клајн 2003: 167–175), јер постоји читав низ несвршених глагола који наспрам себе немају глаголску именицу. Од свршених глагола ређе се граде глаголске именице овим суфиксом и у том случају долази до унутрашње промене значења, тј. до лексикализације у односу на глагол и његова значења (*завештање*, *оштрање*), али то се може догодити и код глаголских именица од несвршених глагола (*знање*, *боловање*, *мишљење*, *йечење*) (Клајн 1998: 149).² Будући да је глаголски вид функционална граматичка категорија, показано је и да наспрам глаголског видског пара не стоји увек пар глаголских именица чија се семантика и употреба диференцирају у зависности од вида мотивног глагола, тј. у пракси се глаголске именице од свршених глагола употребљавају на месту где би се по значењу употребиле именице од несвршених глагола, и обрнуто (Вуковић 1949: 48; Вуковић 1950: 47–53; Терзић 1969: 67, 70; Клајн 2003: 175), што Терзић тумачи потискивањем видске опозиције лексичком.

2. Овај прилог настао је као одговор на питање коју је лексему исправно користити у правним актима: *йризнање* или *йризнавање* у значењу 'сагласност да је нешто правилно, основано по закону'. Питање нам је упутио дипл. правник А. Ристић као недоумицу приликом израде мастер рада под насловом *Признање држава и влада и усјосјављање дипломатских односа у новијој срјској йракси*,³ сведочећи нам примерима о колебањима на која је наишао у употреби ових двеју именица. Наиме, у правној литератури, када је реч о овој теми, приметио је да се скоро доследно користи реч *йризнање* (нпр. М. Крећа, *Међународно јавно йраво*, Београд, 2012, 169–180; М. Јовановић, О филозофским разматрањима међународноправног признања држава и влада, *Филозофија и друшйво* XVII, 2000; Т. Шурлан, *Признање у међународном праву: случај Косова и Метохије*, *Зборник за друшйвене науке Мајице срјске* 151/2, 2015), али има и текстова у којима се користе обе именице у истом контексту (нпр. А. Roberts, ит., *Satou* –

др.), а има и оних који их све обједињују термином *девербајивне/девербалне*, попут Радовановића (више в. Ковачевић 2008: 229–213; Клајн 1998: 150).

² Лексикализација значи претварање глаголске именице у праву када она не значи само радњу *nomem actionis*, него резултат радње, предмет, поступак, или друге појмове метонимијски повезане с глаголом.

³ Александар Ристић, *Признање држава и влада и усјосјављање дипломатских односа у новијој срјској йракси*, одбрањен мастер рад, Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 2019.

Diplomatska praksa, Beograd, 2013, 72–74). То је такође примећено и у правној пракси. Поред онога што одговара стању у литератури, нпр. *Одлука о њпризнању Чешке Рејублике и Словачке Рејублике (Службени листи СРЈ, бр. 54/92; 28. 12. 1992)*, *Одлука о њпризнању Ериџреје (Службени листи СРЈ, бр. 51/93; 27. 8. 1993)*, посведочено је и *Одлука о њпризнавању Рејублике Словеније (Службени листи СРЈ, бр. 54/92; 13. 8. 1992)*, *Одлука о њпризнавању Рејублике Црне Горе (Службени гласник РС, бр. 51/06; 15. 6. 2006)* итд. Дакле, имамо ситуацију у којој се глаголске именице мотивисане глаголима супротног вида користе варијантно.

2.1. Аналогно наведеном примеру функционишу и друге глаголске именице настале од видских парњака попут *њпродружење* и *њпродруживање*, *њприкључење* и *њприкључивање* и бројне друге, као *зближење* и *зближавање*, *изједначење* и *изједначавање*, *осџварење* и *осџваривање*, *њприближење* и *њприближавање*. Конкуренцију њихове употребе илустроваћемо изабраним примерима из језика јавног информисања посведочених у СрпКор:

њпризнање : *њпризнавање*: Nama je veoma stalo da Savezna vlada ostvari међународно *признање* SRJ (Politika, 14. 10. 2000); Inicijativa koju su pokrenuli DPS i SDP podrazumeva zahtev za међународно *признање* Crne Gore i Srbije (Politika, 25. 10. 2000); Neminovno je da će uvlačenje rasprava o тежњама за међународним *признањем* Crne Gore отежати каснију сарадњу Србије и Crne Gore (Politika, 12. 1. 2001); Postoji alternativna politika i da je glavni prioritet spoljne politike „sprečavanje *признања* Kosova kao државе“ (Korać, Žarko, Vreme kohabilitacije, Pešćanik, 21. 5. 2012); ... dok će im Nikolić uzvratiti pitanjem da li je *признање* Kosova zaista preduslov za EU integracije Srbije (Ćirić, Saša, Lice Srbije, Pešćanik, 11. 6. 2012) : ... *признавање* kineske provincije Tajvan je deo „antimakedonske strategije“ (Politika, 5. 9. 2000); Postoji spremnost za potpuno *признавање* Jugoslavije (Politika, 17. 10. 2000); Odlazak Rodofinikina u Srbiju imao je veliki značaj jer je to predstavljalo de fakto *признавање* државности srpskim ustanicima (Politika, 3. 6. 2001); ... uz prethodno *признавање* Crne Gore od strane Ujedinjenih nacija (Politika, 18. 12. 2002);

њпродружење : *њпродруживање*: To je *продружење* demokratske Jugoslavije porodici demokratskih nacija (Politika, 11. 1. 2001); Oni su predočili i da SRJ u tom cilju mora ispuniti uslove za „*продружење* EU“ (Politika, 23. 1. 2001); Kad su počela slična istraživanja i kad su se neke zemlje juga Evrope pridružile EU, *продружење* je simbolički označavalo pristupanje modernom vremenu (Politika, 27. 7. 2001) : *Продруживање* Evropskoj uniji nameće prilagođavanje evropskim standardima (Politika, 22. 10. 2000);

Zajednički interes – *pridruživanje* EU (Politika, 26. 5. 2001); Dovodi se u pitanje *pridruživanje* EU (Politika, 20. 6. 2001);

прикључење : *прикључивање*: SR Jugoslavija je ispunila sve uslove za *прикључење* MMF-u (Politika, 21. 12. 2000); Nemoguće je zamisliti *прикључење* naše zemlje Evropskoj uniji bez usklađivanja pravnih propisa (Politika, 27. 4. 2001); Na prvom referendumu za *прикључење* Irske Evropskoj zajednici izjasnilo se 1972. godine 71 odsto građana (Politika, 17. 6. 2001) : Sa te pozicije SRJ startuje, najzad, u pravu tranziciju a cilj joj je što brže *прикључивање* razvijenoj Evropi (Politika, 18. 12. 2000); IA ... uoči osamostaljivanja Makedonije imali „svoj veliki plan“ za *прикључивање* „Pirinske Makedonije“ ... matičnoj Republici Makedoniji (Politika, 1. 6. 2001).

3. Какву слику пружају дескриптивни речници. *Признавање*⁴ је глаголска именица од несвршеног глагола *признавати* (*се*), док је *признање* глаголска именица од глагола свршеног вида *признао* (*се*). Прва се у потпуности граматичком дефиницијом упућује на мотивни глагол, док је код друге представљена полисемантичка структура са описним дефиницијама у шестотомном речнику Матице српске (РМС). У Матицином једнотомнику (РСЈ) изостала је именица *признавање*.

признавање с гл. им. од *признавати* (*се*).

признавати (се), признајем (се) *несврш. и уч. према признао* (*се*).

признати, -ам сврш. **1.** *изјавио, саопштио да је нешто истино, стварно.* — Био је спреман да ... призна да би било боље да није дошло до тог брака. *Адум.* Није хтела признати своје кривице, па баш да и сама увиди да је крива. *Вес.* **2.** *изразио своју сагласност, изјавио, сложио се с њим да је нешто исправно, основано на закону.* — Књаз Долгоруки [је] ... Шћепана признао за цара. *Мат.* Она ... неће да призна државни монопол. *Козарч.* **3.** *јавно признао кога својим дејством.* — Тај додатак се даје ... за ванбрачно призна-то дијете. *Мј. 1926.* Он беше њезин син ... Одмах је признаде да му је мати и паде јој к ногама. *Нед.* **4.** *јавно изјавио коме поштовање за какву услугу, уважио.* — Вук је признат „свугде у свету“, само га није хтела признати отаџбина његова. *Бел.* ~ **се јавно, ошворено изјавио за себе нешто**: ~ кривцем.

признање с **1.** *лична изјава о истинитости чега.* — Начелник је шутио, а нитко није извлачио из њега признање. *Гор.* **2.** *друштвено уважавање, поштовање.* — Он [Станковић] је у књижевност

⁴ Због ограничености простора ми ћемо се у даљем разматрању задржати на првом пару.

ушао правим путем ... и ишао је с постојаношћу којој се мора одати признање. *Прод.* Одавали [су] признање палом другу. *Хорв.*

Из приложених речничких чланака треба претпоставити да глагол *йризнавайти* има сва значења као глагол *йризнайти*, те глаголска именица *йризнавање* и значење које одговара другом глаголском значењу 'израз сагласности, изјава, слагање с тим да је нешто правилно, основано на закону; акт, документ којим се то потврђује', док оно код именице *йризнање* није експлицитно регистровано. Дакле, пуко ишчитавање речничког текста искључује могућност употребе друге именице у овом значењу (што може бити непостојање грађе у време настанка РМС), а видели смо да је она заступљена у језичкој пракси.

4. У покушају да се овакви парови интерпретирају, користимо теоријски оквир структурне анализе А. Алексијаду (2001; 2009), на чију је примену указао Борко Ковачевић (2017: 490). Наиме, карактеристике глаголске именице условљене су бројем и типом именичких и глаголских функционалних пројекција које доминирају апстрактним лексичким центром. На основу тога разликују се *йроцесуалне (йправе) глаголске именице*, у чијем центру, осим именичких функционалних пројекција броја, конгруенције итд., доминирају и глаголске функционалне пројекције вида, стања и догађајности (*eventivity v*), и *резултативне глаголске именице*, код којих нису заступљене набројане функционалне пројекције глаголских категорија. Њихова дистинкција илустрована је паром примера: **Решавање** *йроблема је йрајало два дана* : **Решење** *је у књизи*. Процесуалне (праве) глаголске именице настају од глагола несвршеног вида, док резултативне глаголске именице настају од глагола свршеног вида. Прве означавају процес, док су друге референцијалне као прототипичне именице, тј. њихова значења су често конкретизована као код прототипичних именица. Дакле, ова би класификација нужно наметнула дистинкцију да именице *йризнавање*, *йридруживање*, *йрикључивање* и сл. могу да означе процес, трајање одређене догађајности, њену отвореност, док именице *йризнање*, *йридружење*, *йрикључење* искључиво резултат, достигнуће, целину, конкретизацију, те би се један државно-политички чин управо могао означавати само последњим именицама. Но, горенаведени примери показују да глаголске именице од несвршених глагола такође означавају резултат, достигнуће, целину, конкретизацију. Чиме се то може објаснити?

5. Како је међу мотивним глаголима посреди видска опозиција (семантичко непоклапање показаће речници већег обима, попут Реч-

ника САНУ), размотрићемо још једну семантичку категорију која се везује за глаголе – теличност или лексички аспект (о овоме детаљно Станојевић 2012). Наиме, телични глаголи подразумевају да њима означена ситуација има инхерентни крај и да не може у том облику да се настави њено вршење, док ателични глаголи немају такву границу. Тест за одређивање је: $V_{tel} + \text{за } X \text{ времена}$ (Написао је домаћи за *йола саїа*): $V_{atel} + x \text{ времена}$ (Писао је домаћи *йола саїа*).⁵ Када сагледамо теличност глагола *йризнаваїи* и *йризнаїи* у значењима која нас интересују 'изражавати своју сагласност, изјављивати, слагати се с тим да је нешто правилно, основано на закону' односно 'изразити своју сагласност, изјавити, сложити се с тим да је нешто правилно, основано на закону', фокус у оба случаја је целина радње, тј. финални сегмент у коме је достигнут циљ. Међутим, како објаснити целину као обележје свршених глагола код несвршених глагола? „Са а т е л и ч н и м и м п е р ф е к т и в н и м глаголима сваки тренутак интервала током којег је на снази њима означена радња може бити финалан, па се таква радња увек може пресећи неком другом, па чак и зауставити ... Маркирањем финалног момента радње представљене у трајању, што је својствено управо ателичним перфективним глаголима, радња се у ствари представља као недељива целина (истицање М. С.)“ (Станојевић 2012: 150–151), што значи да не постоји конфликт између ателичних несвршених глагола и целине радње. Могуће је да је то разлог што су глаголске именице од несвршених глагола, достижући виши степен лексикализације означавањем финалног момента радње као резултата, циља, у правним и новинским текстовима, где је изражена номинализација, поделиле улогу са глаголским именицама од свршених глагола и постале њихови конкуренти. Иначе, примери са глаголом *йризнаваїи*, *йридруживаїи* и сл. не срећу се у овом контексту: *Признавали су на преговорима државу (*неколико саїи*) : Признали су на преговорима државу (*за неколико саїи*); *Придруживали су се ЕУ (*йеїи година*) : Придружили су се ЕУ (*за йеїи година*), већ само глаголске именице. Чак и када се жели представити процес, користе се глаголске именице, а не глаголи.

6. Потенцијал видске опозиције свршених и несвршених глагола код глаголских именица мотивисаних њима према структурној анализи може се искористити за семантичко диференцирање: *йризнање* као писмени акт или службени чин (којим се означава целовитост, изврше-

⁵ Како се у србистици вид често дефинише као (не)ограниченост вршења радње, то се може повући паралела свршени/телични, несвршени/ателични. У раду Станојевић 2012 указује се да се ово не може уопштити и да свршени глаголи могу бити ателични (као делимитативни *йоседеїи*, *йойричаїи*), а несвршени телични (као *йрелазїи* (*саїазу за два минуїа*), *излазиїи* (*за два минуїа*)).

ност), а *иризнавање* за процес, који представља структуру појединачних чинова, који траје, који се састоји из више оделитих јединица. Рецимо: *Поићисали су иризнање Ерићреје*, али *Борба за (не)иризнавање Косова итраје годинама*. Међутим, није реч о обавезујућој дистинкцији која би се уздигла на ниво правила, јер се у примерима са ненегираним именицама оне међусобно могу замењивати без суштинске промене смисла, како је то и у ранијој литератури показано. И посматране глаголске именице од несвршених глагола такође означавају резултат, достигнуће, целину, конкретизацију, односно достижу ниво лексикализације својствен именицама од свршених глагола из видског пара.

ИЗВОРИ

- РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI, Нови Сад: Матица српска, 1967–1976.
- РСЈ: *Речник српскога језика*, Нови Сад: Матица српска, 2011.
- СрпКор: *Корпус савременог српског језика на Мајџемајичком факултету Универзитета у Београду*, <http://korpus.matf.bg.ac.rs.html>.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексијаду 2001: Artemis Alexiadou, *Functional Structure in Nominals: Nominalization and Ergativity*, Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Алексијаду 2009: Artemis Alexiadou, On the role of syntactic locality in morphological processes: the case of (Greek) derived nominals, *Quantification, definiteness and nominalization*, eds. Anastasia Giannakidou, Monika Rathert, Oxford: Oxford University Press, 253–280, <http://ifla.uni-stuttgart.de/institut/mitarbeiter/artemis/artemissaabrev.pdf>.
- Белић 1933: Александар Белић, О грађењу глаголских именица на *-ње* и *-ће*, *Наш језик* I, Београд, 262–268.
- Вуковић 1949: Јован Вуковић, Глаголске именице на *-ње* и *-ће*, *Пићања савременог књижевног језика* 1, Сарајево, 40–53.
- Вуковић 1950: Јован Вуковић, Глаголске именице на *-ње* и *-ће*, *Пићања савременог књижевног језика* 2, Сарајево, 149–171.
- Клајн 1998: Иван Клајн, Граматички и лексикографски статус глаголских именица од несвршених глагола, *Научни састајак слависти у Вукове дане 27/2*, Београд, 149–157.
- Клајн 2003: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику 2. Суфиксација и конверзија*, Београд: Завод за уџбенике, Институт за српски језик САНУ – Нови Сад: Матица српска.

- Ковачевић 2008: Борко Ковачевић, О класификацији глаголских именица у савременом српском језику, *Научни сасијанак славистија у Вукове дане* 37/1, Београд, 229–240.
- Ковачевић 2017: Борко Ковачевић, О глаголским именицама које су модификоване прилогом у савременом српском језику, *Српски језик XXII*, Београд, 489–499.
- Пипер и др. 2005: Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић, *Синијакса савременога српског језика. Просија реченица*, у ред. Милке Ивић, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Магица српска.
- Станојевић 2012: Веран Станојевић, Перфективност и теличност у српском са освртом на ситуацију у француском језику, *Научни сасијанак славистија у Вукове дане* 41/1, Београд, 141–155.
- Стевановић 1986: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик (грамаићички сисџеми и књижевнојезичка норма). I. Увод, Фонетика, Морфологија*, Београд: Научна књига.

Марина Л. Спасоевич

К ВОПРОСУ О ВОЗМОЖНЫХ СЕМАНТИЧЕСКИХ РАЗЛИЧЕНИЯХ
ОТГЛАГОЛЬНЫХ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ В СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ
ПРИЗНАЊЕ : ПРИЗНАВАЊЕ, ПРИДРУЖЕЊЕ : ПРИДРУЖИВАЊЕ
И Т. П. В КОНТЕКСТЕ АКТУАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

Резюме

В сербском языке регулярное образование отглагольных существительных от несовершенных глаголов стало привычным и их значения соответствуют глагольной семантике (что в словарях так и обозначается: *отгл. суц. от X*), в то время как от совершенных глаголов реже образуются отглагольные существительные и в тех случаях они сдвигают (часто уточняют) свои значения по отношению к глагольным (что в словаре особенно определяется). Потенциал видовой оппозиции совершенных и несовершенных глаголов в паре отглагольных существительных *йризнање* и *йризнавање* может использоваться для *йризнање* как письменный акт или официальный поступок (которым обозначается целостность, совершение), а *йризнавање* для процесса, действия, представляющего собой структуру отдельных поступков, которые длятся, которые состоят из более отдельных единиц. Например: *Пойиисали су акйй о йризнању Косова, но Борба за (не)йризнавање Косова йтраје годинама*. Впрочем, речь идет об оттенках в значении, не об

обязательном различении, возвышенном на уровень правила, так как в примерах с неотрицаемыми существительными они взаимозаменяемы без существенного изменения смысла. То же самое ис существительными *йридружење* и *йридруживање*, а также и с другими существительными.

Ключевые слова: отглагольные существительные, глагольный вид, семантика.